

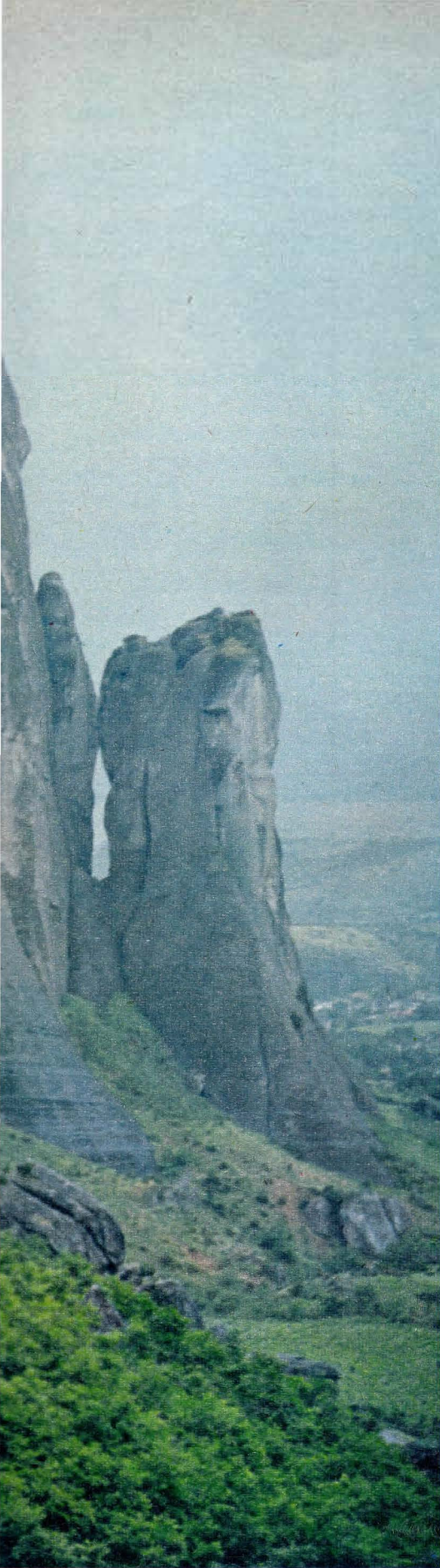

Nr 46 • 16/11 • 1963

Meteora — de bland molne

svävande

kiska kloster

För femtio millioner år sedan spolade väldiga floder ner över Grekland mot Medelhavet. Vatten, vindar, jordbävningar och vulkaner rumsterade om i geologin med ett apokalyptiskt ursinne, berg sjönk och djup stod upp. Rätt som det var sköt gasvita fjälltoppar upp över jordens yta, oöverskådliga deltaländ skapades på ett ögonblick, som är några tusen år, klippor sprang fram ur ett konglomerat av slam och grus, sammansvetsade av silikater, järnoxider och calciumkarbonat. När töcknet så småningom skingrades, mullret från vulkaner och jordstötter tystnat, vattnet sjunkit undan och gudarna slagit sig till ro, stod de besynnerliga bergformationerna där som en skock förstenade urtidsödlor på väg ner till floden för att dricka.

Under eoners lopp slipades de av regn och sandstormar, och så småningom blev ytan grå och slät som en elefanthud. De liknar ingenting annat i Europa, förefaller att vara resultatet av gudarnas leklust, tillknådade på skojs och sedan bortglömda. Vad liknar de egentligen? På avstånd reser de sig som kolonnrester efter något ofantligt tempel, men på närmare håll tycks de skjuta upp som en skog av Babelstorn mot himmelen. Gudars leksaker eller minnen från jordens jätteålder — det kommer an på varifrån man ser dem och i vilken belysning.

Meteora — de bland molnen svävande — av samma ordstam som det astronomiska »meteor» . . . Ingen symbol kan vara rikligare: Ett bländande tecken mot himmelen som plötsligt slocknar och glöms. Här uppe på klippkrönen blomstrade en gång bysantinska sagokloster, fyllda med guld och konstskatter, nu har deras okränkbarhet och mystiska glans för länge sedan försvunnit. Kvar står de som ett slags kuriositeter och lockar nyfikna på samma sätt som slagget efter den stora kometen.

Men de är inte bara monument över fromhet och brist på svindel utan också över människosläktets ondskan. Den flod som i jordens födelsekamp skummade kring Meteoraklipporna ersattes av strider mellan folk och länder. Serber, bulgarer, germaner, turkar, albaner, greker, alla har de tampats kring dessa klippor. Byarna i floddalen har skövlats och återuppbyggt med den resignation som kännetecknar provade

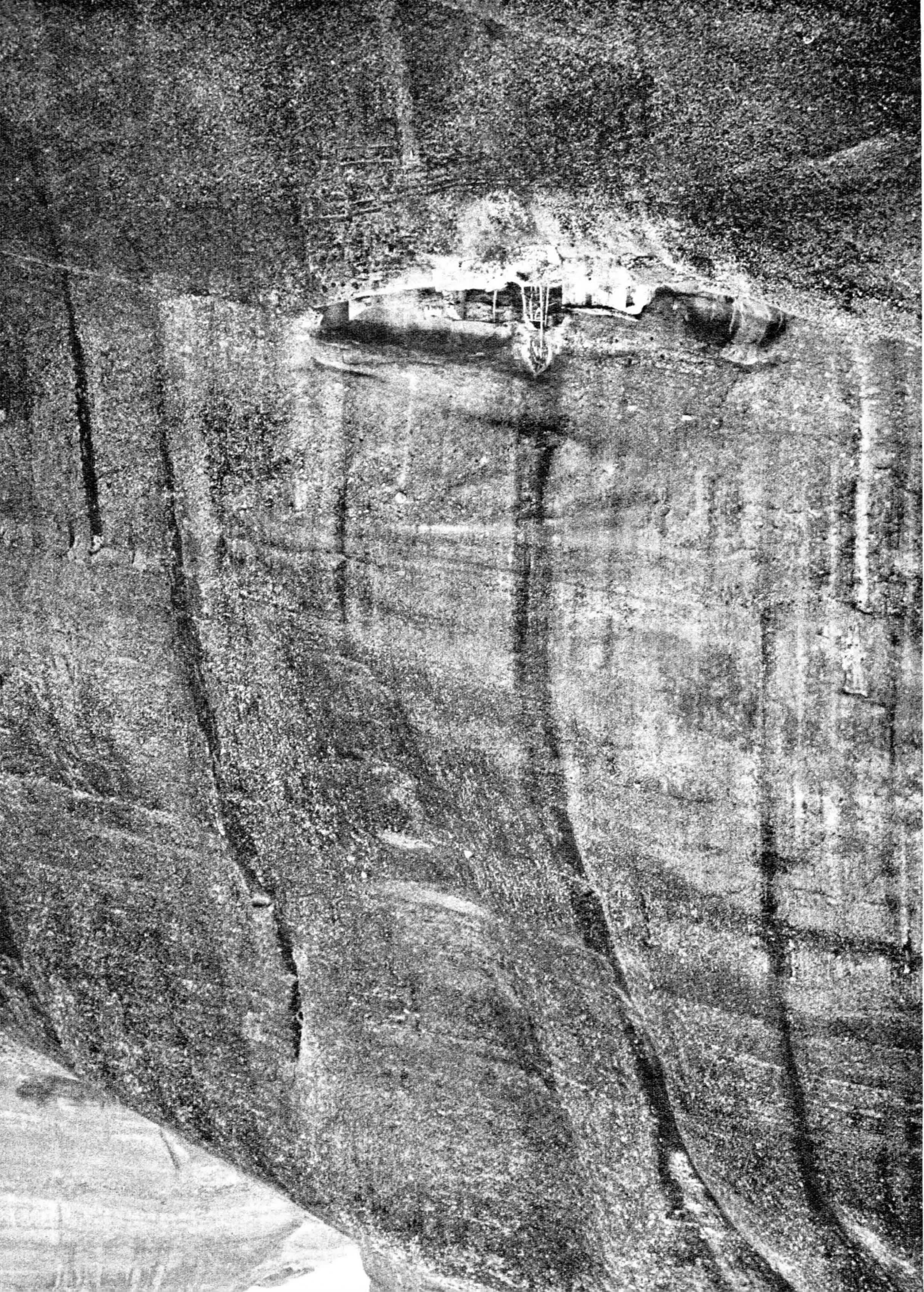
folk, men Herrans tjänare flydde med sina rikedomar upp till klippkrönens oåtkomlighet för att ostört kunna ägna sig åt att be böner för mänskligheten.

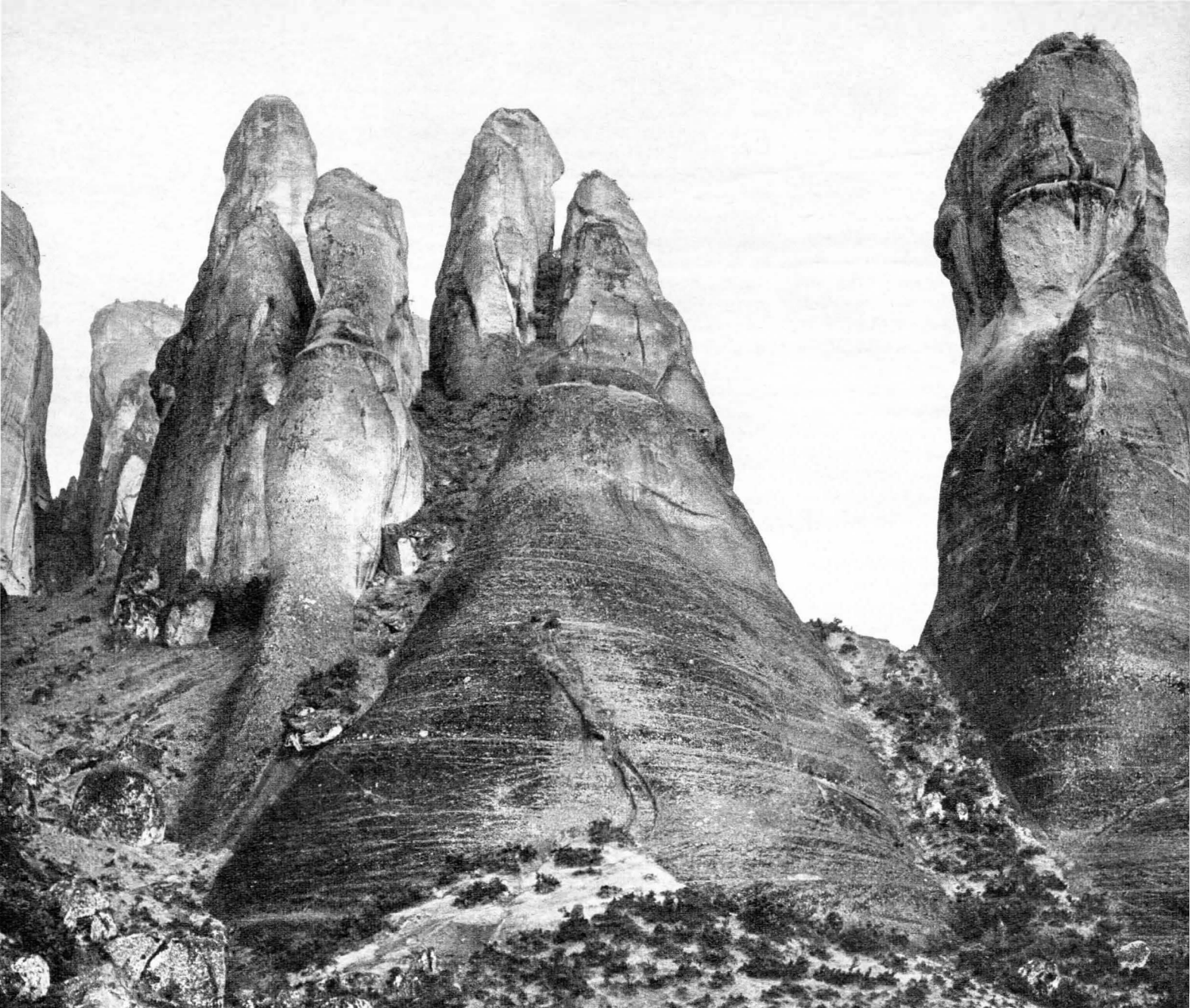
»De första som tog sig dit var goda bergsklättrare», säger en upplysningskrift förnumstigt, och det tvivlar man inte på när blicken med en rysning letar sig upp för de betongsläta bergväggarna, som lodrätt reser sig upp i skyn. Man fattar överhuvudtaget inte hur någon kan ha nått krönet med livet i behåll, och som helt obegripligt framstår hur allt byggnadsmaterial har kunnat forslas upp och hur de väldiga stora klosterkomplexen kunnat naglas fast som svalbon på de spetsiga klippkrönen.

Men människor som lever här i närheten av »de bland molnen svävande» tycks ha mist allt respekt för de tvärbranta höjderna. Så sent som för ett par år sedan klättrade ett gäng ungtkommunister upp på toppen av den kanske svårtillgängligaste av klipporna och målade partitecknet i lysande rött mot den grå klippan! Enligt en student som vi träffade i grannstaden Kalabaka var de klädda som vanligt i kavaj och lågskor och några linor var det förstas aldrig tal om . . .

De tidigaste beläggen för att kloster fanns här i Meteora är från 1300-talet då munken Athanasios — senare helgonförklarad med attributet »meteoriten» — tillsammans med en vän grundade de första små klostren här uppe på klippkrönen. Under den senare medeltiden utvecklade sig klosterorganisationen högst betydligt, och när den stod i sin fulla glans fanns här tjugofyra kloster, alla fyllda av utsökt bysantinsk konst, guld och dyrbara bokskatter.

Roussanouklostret på bilden härintill är byggt på en så trång klipplåta att klostrets yttermurar på alla sidor direkt övergår i de tvärbranta bergsväggarna. Hur byggarna fått murbruket att sitta så hårt — och så länge — är ett tekniskt mirakel. Men det behöver tydligen ses över ibland för vid vårt besök arbetade ett gäng byggnadsjobbare under sträng uppsikt på att förstärka murarna. De anförtrodde oss under många meningsfulla blinkningar att Roussanou numera var nunnekloster och att där bodde arton flickor för tillfället. »Den äldsta är säkert inte mer än 22 år!»

knar det ögat på någon strandad urtidsval, stället kallblodig eremit byggt sin koja.

Fader »Nix», en av Meteoras fåtaliga återstående munkar, ses här i sällskap med en medlem ur en stojande husmodersgrupp. Det var han som besvarade alla våra frågor med »nix».

kaborna ägnar sig trankilt åt brädspel
vr sig föga om turisterna.

Det finns rum att hyra för turister i Rous-sanou. Men herrar göre sig ej besvär

Idag är bara fyra av templen bebodda och av dessa är alla utom ett öppna för turister. Meteoraklostren har för länge sedan spelat ut sin roll som religiöst centrum och det fåtal munkar som bor här tycks för länge sedan ha resignerat inför den nya tiden, även om de inte precis kostar på sig några vänliga grin åt de stojande sällskapsresorna som slår sig ner utanför klostermurarna och spisar sin matsäck. Vid Agias Triaskloster såg vi en gripande syn: en ensam munk omgiven av en muntert stojande husmodersförening på utflykt. Vi försökte intervjua den prövade eremiten men han muttrade bara »nix» trots att vi prövade med alla de kända kulturspråken. Vår infödde vän Theodosius försökte även med grekiska med samma ledsamma resultat. Vi döpte gudsmannen till Fader Nix.

Stänt berömdast och bäst heläget är

Meteoron-klostret som anlades av Athenasios i mitten på 1300-talet. När morgondimorna bolmar mellan klipporna tycks det bokstavligt talat sväva i luften över de andra klostren och dalen nedanför klipporna. För att nå upp dit nyttjade man ända till sen tid en primitiv hissanordning som fortfarande fungerar — om någon till äventyrs har lust att pröva. Men den försiktige undgår inte att lägga märke till att taljor och block förmodligen inte blivit utbytta sedan den serbisk-bysantinska prinsen Urosh-Palaiologos 1338 med stora kostnader renoverade den ursprungliga eremitbo-staden.

Lyckligtvis leder en i berget inhuggen trappa upp till klostret som verkligen är som ett smyckeskrin av guld och ikonmålningar, allt insvept i en rökelsedoftande och vaxosande klärobskyr. När ögonen vant sig vid dunklet tågar de stränga bysantinska martyrerne och änglarna fram i sina veckrika mantlar. Här finns inget av de västeuropeiska idealänglarna som vi vant oss att se dem genom Rubens och Fra Angelicos ögon — dessa rosiga charmkeruber som fladdrar omkring i vår kristna konst. De bysantinska änglarna är istället allvarsamma och skäggiga män med gudomliga budskap till människorna. Vad deras mission än gick ut på — att straffa, hjälpa eller befria — så krävde de respekt och blind lydnad. För dem finns ingen tid över till publikknipande fjärilslek bland molntapparna.

Samma sak är det också med alla dessa heliga generaler och stridsänglar som beväpnade till tänderna står på vakt mot synd och otrohet, klädda i den stränga bysantinska religionens statsuniform, som redan den räcker till för att skrämman den

enfaldiga allmänheten till förutsättningslös underkastelse. Med sina blanka svärd och barskt rynkande ögonbryn markerar de den ofantliga skillnaden mellan religion i väst och öst.

Man kan inte undvika att reflektera över de generationer av fromma munkar som trängts bland alla dessa krigiska helgon, dystra änglar och mörkt blickande tros-martyrer. På en icke troende gör ju alltid klostret ett skrämmande intryck, man ser det som ett koncentrat av andlig isolering, egocentricitet, människoförakt och andra mindre tilltalande dygder — men på något vis spänns denna känsla till det uthärdligas gräns här uppe mellan molnen. Här är den utländske turisten a priori en kättersk hund i »fader Nix» och hans trosbröders ögon. Ruvande över sitt kvinnohat och sin maktlöshet mot den nya tidens människor sitter dessa senfödda styliter här uppe i jämnhöjd med de svävande gamarna. De bugar sig för absidens bild av den heliga Ypsiloterä — hon som »är högre än himmelens skyar» — och de tänder vaxljus för den helige Artenios — generalen som led martyrdöden i Mindre Asien under kejsar Lycinius fälttåg. Men kafésittarna som spelar bräde i Kalabaka i avgrunden under Meteora och alla de orena kvinnorna som spisar sin matsäck på backen bakom kapellet intresserar dem inte.

De har vuxit sig så samman med sina kloster, denna sista spillra av seklers munkgenerationer, att de själva uppfattar sig som »de bland molnen svävande».

När vi kommer ner på vägen mot Kalabaka är det inte utan att vi drar en djup suck av lättnad över att ha all denna obarmhertiga skönhet bakom oss.

Trapporna uppför vilka besökarna här strömmar efter att ha ätit sina smörgåsar är ganska sentillkomna. Förr använde man sig av en hissanordning för att få upp folk och proviant. Den var anbragt i hurspråket på bilden t.h.

